

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף קיא

למדנו במשנתנו - נתן את הכסף ליהויריב ואשם לידעיה יצא. אשם ליהויריב וכסף לידעיה, אם קיים האשם יקריבוהו בני ידעיה, ואם לא יחזיר ויביא אשם אחר:

יחזיר כסף אצל אשם: משמרת ידעיה תחזיר את הכסף למשמרת יהויריב שקיבלה את האשם.

יחזיר אשם אצל כסף: משמרת יהויריב תתן את האשם למשמרת ידעיה שהיא תקריב אותו.

היכי דמי וכו': אם מדובר שהוא נתן את האשם ליהויריב במשמרת שלהם, ואת הכסף הוא נתן לידעיה במשמרת שלהם, א"כ מדוע לדעת רבי יהודה יחזיר אשם אצל כסף? והרי ידעיה קיבלו את הכסף כדון, שהרי הם קיבלוהו במשמר שלהם. (אמנם לדעת רבנן מוכן שקנסו את יהויריב, לפי שהם קיבלו את האשם לפני הכסף שלא כדון).

אמר רבא: מדובר כאן שהגזלן הביא את האשם למשמרת יהויריב בזמן משמרת יהויריב, ואת הכסף הביא למשמרת ידעיה בזמן משמרת יהויריב ועדיין לא הגיע זמנם של בני ידעיה לעבוד, **רבי יהודה סבר** שכיון שידעיה נטלו את הכסף שלא בזמן עבודתם לכן קונסים אותם שיחזירו את הכסף ליהויריב, **ורבנן סברי** שבני יהויריב עשו שלא כדון בכך שקיבלו את האשם לפני הכסף, ולכן יחזירו את האשם לידעיה.

תניא, אמר רבי: דברי רבי יהודה שקונס את ידעיה נאמרו במקרה שהאשם עדיין קיים, שיכולים בני יהויריב להקריבו בזמן המשמרת שלהם, אבל אם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם לפני שבני ידעיה החזירו להם את הכסף, ונמצא שהאשם פסול כיון שהוקרב לפני קבלת הכסף, יחזור הגזלן ויביא אשם אחר ויקריבוהו בני ידעיה, וזכו בני יהויריב באשם הראשון שבידם.

קושיא: אמרי, למאי חזי? למה ראוי האשם הראשון שאתה אומר שזכו בו בני יהויריב, והרי הוא פסול?

תירוץ: אמר רבא: הוא ראוי לעורו שמותר בהנאה.

תניא, אמר רבי: לדעת רבי יהודה, אם האשם עדיין לא הוקרב, יחזירו בני יהויריב את האשם לבני ידעיה שקיבלו את הכסף.

קושיא: והא רבי יהודה: והרי רבי יהודה אמר (למעלה) שמשמרת ידעיה תחזיר את הכסף למשמרת יהויריב שקיבלה את האשם.

תירוץ: הכא במאי עסקינן: הברייתא עוסקת במקרה שלאחר שקיבלו בני ידעיה את הכסף בזמן משמרת יהויריב, הסתיימה משמרת יהויריב והם לא תבעו את משמרת ידעיה להחזיר להם את הכסף שקיבלו שלא כדין. והחידוש הוא שבמקרה כזה בני יהויריב מחלו על הכסף לבני ידעיה, ולכן הם צריכים לתת לבני ידעיה את האשם שיקריבוהו.

תניא אידך, אמר רבי: לדעת רבי יהודה, אם האשם עדיין לא הוקרב, יחזירו בני ידעיה את הכסף לבני יהויריב.

קושיא: פשיטא: שהרי כך אמר רבי יהודה למעלה.

תירוץ: הכא במאי עסקינן: הברייתא עוסקת במקרה שכבר הסתיימה משמרתם של ידעיה ויהויריב, ובני יהויריב לא תבעו את הכסף במשמרתם וכן בני ידעיה לא תבעו את האשם במשמרתם, והחידוש הוא שאין לומר שכיון שיהויריב לא תבעו את הכסף הרי שמחלו לידעיה, אלא אנו אומרים שכיון שגם ידעיה לא תבעו את האשם מיהויריב לכן יחזירו ידעיה את הכסף ליהויריב, ויהויריב יקריבו את האשם כשתחזור משמרתם בפעם הבאה.

*

למדנו במשנתנו - נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה לא יצא, שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא:

מנהי מילי: מהיכן לומדים שצריך להביא את הכסף (של גזל הגר) לפני הקרבת האשם. שנאמר "הָאֲשָׁם הַמוּשָׁב לַיהוָה לְכֹהֵן מִלְבָּד אֵיל הַכִּפְּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עֲלוּי", כלומר "האשם" שהוא הקרן מושב לכהן "מלבד" דהיינו לפני הקרבת איל הכיפורים, ומכאן שעליו להביא את הכסף בהתחלה.

קושיא: אמר הוא מרבנן לרבא: אם "מלבד" משמעותו 'לפני', א"כ נלמד מהפסוק שנאמר לגבי מוספין "מִלְבַּד עֲלֵת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהֵי" שהמוספין קרבים בהתחלה, וזה לא נכון, שהרי עולת התמיד קרבה ראשונה לפני כל הקרבנות.

אמר ליה: ענה לו רבא - אני התכוונתי שלומדים זאת מ"אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו", מכך שלא נאמר "אשר כיפר" אלא "אשר יכפר" בל' עתיד משמע שכשהוא משיב את הקרן עדיין לא כיפר כלומר עדיין לא הוקרב איל האשם, ומכאן שצריך להביא את הכסף לפני הקרבת האשם.

*

למדנו במשנתנו - נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש אין החומש מעכב:

👉 אדם שנהנה בשוגג מן ההקדש, חייב לשלם קרן חומש ואשם.

תנו רבנן: מנין שהנהנה מן ההקדש והביא רק את מעילתו (= הקרן) ולא הביא את אשמו, או שהביא את אשמו ולא הביא את מעילתו, שלא יצא ידי חובה? שנאמר "וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֵת חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לְכֹהֵן וְהִכְהֵן יִכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשָׁם וְנִסְלַח לוֹ", משמע שרק כשיביא את האיל (= קרבן) ואת האשם (= הקרן) אז יסלח לו.

ומנין שאם הקדים והביא את האשם לפני שהביא את מעילתו (= הקרן) ואחר כך הביא את מעילתו שלא יצא? שנאמר "בְּאֵיל הָאֲשָׁם", משמע שהאיל (= קרבן האשם) בא כאשר האשם (= הקרן) בא כבר.

יכול כשם שהאיל והאשם (= הקרן) מעכבים את כפרתו עד שיביא את שניהם, כך החומש מעכב את הכפרה, לכך נאמר "בְּאֵיל הָאֲשָׁם וְנִסְלַח לוֹ", ואנו דורשים שהאיל והאשם (= הקרן) מעכבים אבל אין החומש מעכב.

יילמד הקדש מהדיוט והדיוט מהקדש: כלומר נלמד מועל בהקדש מגוזל את הגר, וגוזל את הגר מהקדש: מועל בהקדש ילמד מגוזל את הגר - כשם שאשם האמור בגוזל את הגר ("הָאֲשָׁם הַמוּשָׁב לַיהוָה לְכֹהֵן") הכוונה לקרן, אף "אשם" האמור במועל בהקדש ("בְּאֵיל הָאֲשָׁם") הכוונה לקרן. וגוזל את הגר ילמד מהקדש - כשם

שמועל בהקדש אין תשלום החומש מעכב את כפרתו, אף גוזל את הגר אין תשלום החומש מעכב את כפרתו.

הדרן עלך הגזול עצים

פרק עשירי. משנה: הגזול ומאכיל את בניו: בניו פטורים מלשלם את הגזילה (אלא רק האב). וכן אם הוא מת והוריש להם את החפץ הם פטורים מלשלם.

ואם היה דבר שיש בו אחריות: בגמרא יתבאר. (האם הכוונה שהאבא הוריש להם דבר גזול הדומה לדבר שיש בו אחריות, או שהאבא הוריש להם קרקע משלו).

גמרא: אמר רב חסדא: גזל אוכל מחבירו ועדיין לא נתייאש חבירו מהחפץ, ובא אדם אחר וגנב אותו מהגנב ואכל אותו. הבעלים יכול לבחור האם לגבות את הגזילה מהגזלן הראשון או מהגזלן השני. משום שכל עוד לא נתייאשו הבעלים החפץ נמצא ברשות הבעלים בכל מקום שהוא, ואם כן הגזלן השני בעצם גזל אותו מהבעלים ולא מהגזלן הראשון.

קושיא: תנן הגזול ומאכיל את בניו: בניו פטורים מלשלם. מדוע? והרי הם כמו 'גזלן שני' שכאמור הוא גזול מהבעלים.

תירוץ: כי תניא היא לאחר יאוש: המשנה מדברת במקרה שהבנים אכלו את הגזילה לאחר שכבר נתייאשו הבעלים. (ואפילו שיאוש בלבד אינו מקנה את החפץ לגזלן אלא צריך גם שינוי רשות או שנוי השם? רב חסדא מחלק בסברא בין לפני יאוש ללאחר יאוש, שלאחר יאוש החפץ כבר אינו נמצא כל כך ברשות הבעלים כמו שהיה לפני יאוש, משום שבקלות הוא יוצא מרשות בעלים על ידי שינוי רשות או שינוי השם. תוס').

*

אמר רמי בר חמא: מדברי המשנה שאם השאיר האבא את החפץ לבנים בירושה הם פטורים מלהחזיר אותו, אפילו אם הוא קיים בעולם. אנו לומדים ש'רשות יורש כרשות לוקח' כלומר יורש נחשב כמו 'קונה' ולכן הבנים קנו את החפץ ביאוש ושינוי רשות (וכפי שהעמידה הגמרא למעלה שמדובר לאחר יאוש).

רבא אמר: רבא חולק וסובר שרשות יורש אינה כרשות לוקח, והסיבה שהבנים פטורים מלשלם משום שמדובר שהוריש להם אביהם את החפץ והם אכלו אותו לאחר מותו. ולכן הנגזל אינו יכול לתבוע מהם את הכסף בגלל שהם לא גזלו את

החפץ. אבל אם החפץ היה קיים בעולם הם היו חייבים להחזיר אותו לנגזל בגלל שיאוש בלבד אינו קונה.

קושיא: והא מדקתני סיפא: הרי בסיפא של המשנה כתוב 'ואם היה דבר שיש בו אחריות חייבים לשלם'. והיינו אם האבא הוריש להם חפץ גזול שהוא דומה ל'דבר שיש בו אחריות' דהיינו שניכר לכל שהאבא גזל אותו, כגון קרקע או אפילו טלית, הם חייבים להחזיר אותו לבעלים מפני כבוד אביהם שלא יאמרו הבריות שהחפץ שנמצא בידיהם הוא ממה שגזל אביהם.

ואם כן מוכח שגם הרישא של המשנה ('והניח לפניהם פטורים מלשלם') עוסקת במקרה שהחפץ הגזול קיים בעולם. כי המשנה מדגישה בסיפא שדוקא אם החפץ הזה שהוריש להם אביהם והוא קיים בעולם, הוא דבר שניכר לרבים, הם חייבים להחזירו לבעלים.

תירוץ: אמר לך רבא: אין הכוונה שהאבא הוריש להם חפץ גזול שדומה לדבר שיש בו אחריות נכסים, אלא האבא הוריש להם קרקע שלו. ואמנם הם אכלו את הגזילה, אבל מכיון שכבר בחיי האבא הקרקע השתעבדה לתשלום הגזילה הם חייבים לשלם אותה מהקרקע שהוריש להם האבא. כי השעבוד של חוב הגזילה חל על נכסים 'שיש בהם אחריות'.

קושיא: והא מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה: והרי רבי ביאר לרבי שמעון בנו את הכתוב במשנה 'ואם היה דבר שיש בו אחריות' אין הכוונה שהאבא הוריש להם קרקע שיש בה אחריות נכסים, אלא אפילו אם הוריש להם פרה או חמור שגזל, הם חייבים להחזירה לנגזל מפני כבוד אביהם כי כולם יודעים שהם גזולים.

תירוץ: אלא אמר רבא (תוס' ר"ד): כשאפטר מהעולם רבי אושעיא יצא לקראתו מהעולם העליון כי תירצתי את המשנה כמו הברייתא שהוא סידר.

רבי אושעיא שנה בברייתא שאם הניח לפניהם אביהם את הגזילה, אם היא קיימת בעולם הם חייבים להחזירה (כי רשות יורש לאו כרשות לוקח ויאוש לבד לא קונה), ואם הגזילה לא קיימת הם פטורים (בגלל שהם לא גזלו אותה). ואם הניח להם אביהם 'אחריות נכסים' היינו קרקע משלו (כלומר בהכרח שהכוונה לקרקע משלו, כי כבר אמרה הברייתא שאם הגזילה קיימת בעולם הם חייבים להחזירה), חייבים לשלם כי הנכסים השתעבדו לגזילה.

ואם כן רבא מבאר גם את המשנה שלנו בצורה כזו, ושלא כמו ביאורו של רבי לבנו רבי שמעון. דהיינו משנתנו מדברת באופן שהגזילה לא קיימת בעולם וחסר בדברי המשנה (= 'חיסורי מחסרא') את הקטע ש'אם הגזילה קיימת חייבים להחזיר אותה'.

אמר מר (= בכריתא) אין הגזילה קיימת פטורים: הגמרא מקשה מדברי הברייתא הללו על רב חסדא שאמר שאם גנב מחבירו ובא אחר ואכלו יכול הנגזל לתבוע אותה או מהגזלן או מהאוכל. ואם כן מדוע הבנים שאכלו את הגזילה פטורים?

תירוץ: **אמר לך רב חסדא:** הברייתא מדברת במקרה שהבנים אכלו את הגזילה לאחר יאוש (וכפי שביארנו בדברי רב חסדא למעלה).

אמר מר גזילה קיימת חייבין לשלם: הגמרא מקשה מדברי הברייתא הללו על רמי בר חמא שאמר 'רשות יורש כרשות לוקח'. כי לדבריו אין הבנים צריכים להחזיר את הגזילה גם אם היא קיימת, משום שהם קנו אותה ביאוש ושינוי רשות.

תירוץ: **אמר לך רמי בר חמא:** הברייתא מדברת לפני יאוש ולכן הבנים לא קנו את הגזילה כי שינוי רשות לבד לא קונה.

ומה שאמרה הברייתא שאם הגזילה לא קיימת בעולם (דהיינו שהם אכלו אותה אחרי מיתת אביהם) הם פטורים, בגלל שהם עצמם לא גזלו את החפץ. ורמי בר חמא חולק על רב חסדא שאמר שאם גנב מחבירו ובא אחר ואכלו, הבעלים יכול לתבוע את הגזילה משניהם, אלא לשיטתו הוא יכול לגבותו רק מהגזלן.